

Prof. dr hab. Kazimierz Zgryzek
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Śląskiego

Katowice, dnia 12 kwietnia 2016 r.

R e c e n z j a

w postępowaniu w przedmiocie nadania tytułu naukowego profesora nauk prawnych

Pani dr hab. Katarzynie Dudce

Zgodnie z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, w ślad za pismem Sekretarza Komisji p. prof. dr. hab. Huberta Izdebskiego, datowanym na dzień 2 lutego br., a także w wykonaniu prośby dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, p. prof. dr hab. Anny Przyborowskiej-Klimczak, przedstawiam poniżej swoją opinię.

Panią dr hab. Katarzynę Dudka miałem okazję poznać przy okazji organizowanych przez Katedrę prowadzoną przez pana Prof. Edwarda Skrętowicza, zjazdów Katedr Prawa i Postępowania Karnego. Pamiętam, że uczestniczyła w nich bardzo aktywnie, co niewątpliwie potwierdza tezę, że śledzę Jej rozwój naukowy od samych jego początków. Zjazdy Katedr zawsze stanowią dobrą płaszczyznę wymiany spostrzeżeń w zakresie różnych, czasem peryferyjnych, a niekiedy mało zbadanych pól naukowych – w takich dyskusjach, często przez Nią inspirowanych, miałem okazję z przyjemnością wielokrotnie uczestniczyć. To podczas tych spotkań naukowych, p. dr hab. Katarzyna Dudka dała się poznać jako dobrze się zapowiadający naukowiec i dydaktyk – te wczesne spostrzeżenia i obserwacje dziś znajdują pełne potwierdzenie. Dobrze zapowiadająca się jako adept sztuki prawniczej przekształciła się w silnie zmotywowanego, o ugruntowanych poglądach naukowca.

Potwierdza to Jej poważny zarówno pod względem liczby, jak i znaczenia naukowego dorobek w zakresie ochrony praw człowieka, prawa do prywatności pokrzywdzonego przestępstwem, przebiegu postępowania karnego, analiz stosowania poszczególnych rozwiązań prawnych w praktyce.

xxx

Pani dr hab. Katarzyna Dudka dotyka w swych badaniach nie tylko zagadnień ważkich z punktu widzenia tworzenia i stosowania prawa karnego procesowego, ale także istotnych z punktu widzenia społecznego. Problematyka

ochrony praw pokrzywdzonego w polskim procesie karnym, czy praktyka stosowania środków zapobiegawczych nieizolacyjnych jest niewątpliwie nośna z obu punktów widzenia, zwłaszcza że w zasadzie tak szerokie i tak wyprofilowane analizy, jakich podjęła się Kandydatka w zakresie obu wskazanych tu zagadnień, nie mają swojego odpowiednika w dorobku doktryny. Nieizolacyjnym środkiem zapobiegawczym poświęcił co prawda swoją monografię p. prof. F. Prusak (*Nieizolacyjne środki zapobiegawcze w procesie karnym*, Warszawa 1978), ale już sama tylko data ukazania się tej publikacji dowodzi zasadności sięgnięcia przez Kandydatkę po tę problematykę. Podobnie odnieść by się należało do drugiego wskazanego tu przedmiotu zainteresowań Kandydatki. Problematyka pokrzywdzonego w prawie karnym i wiktymologii zajął się już prof. L. Falandysz, ale nie dość, że praca ta ukazała się drukiem w 1980 r., to nadto jej profil badawczy dotyczył innych zagadnień niż te, którymi zajęła się dr hab. Katarzyna Dudka. Problematyka pokrzywdzonego była także przedmiotem zainteresowania B. Gronowskiej, która w 1989 r. opublikowała monografię poświęconą ochronie uprawnień pokrzywdzonego, jednak dr hab. Katarzyna Dudka postawiła sobie za cel zbadanie, jak funkcjonują w praktyce instrumenty chroniące uprawnienia pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym przed ich naruszeniem, a zatem badała, jaka w praktyce jest skuteczność realizacji uprawnień przyznanych pokrzywdzonemu.

Główny nurt poszukiwań badawczych Kandydatki koncentruje się wokół problematyki ochrony praw człowieka w procesie karnym.

W tej grupie zagadnień niewątpliwie mieści się problematyka czynności procesowych, w związku z którymi dochodzi lub dojść może do ingerencji w prawa człowieka. Tu należałoby wskazać zwłaszcza na monografię, przedstawioną jako rozprawa doktorska, poświęconą kontroli korespondencji i podsłuchowi w polskim procesie karnym. To dzięki tej monografii, poruszającej ważne, i ciągle jeszcze niezwykle aktualne, problemy czerpania z tego źródła informacji o popełnionym przestępstwie, Pani dr hab. Katarzyna Dudka przez pewien czas była kojarzona z badaniami nad tą właśnie formą pozyskiwania dowodów w procesie karnym. Poza tą monografią zagadnienia te poruszone zostały w kilku artykułach opublikowanych zwłaszcza w *Prokuraturze i Prawie*. W tym nurcie rozważań umieścić by chyba także należało badania nad funkcjonowaniem dowodów prywatnych w procesie karnym, które znalazły swoje potwierdzenie w pracy zbiorowej poświęconej zasadzie prawdy materialnej.

Równolegle dr hab. Katarzyna Dudka zwróciła uwagę w swych badaniach na problematykę pozycji prawnej i udziału uczestników procesu karnego w postępowaniu karnym. W ramach tych zagadnień nie ograniczyła się jedynie do stron procesu karnego, ale uczyniła przedmiotem swych analiz także pozycję procesową pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym i jurysdykcyjnym (tu wskazać by należało na interesujące rozważania poświęcone skardze subsydiarnej oskarżyciela posiłkowego umieszczone w Księdze Pamiątkowej Prof. T. Nowaka), charakter prawny i rolę specjalisty w procesie karnym (zauważmy, że podmiot ten nie doczekał się dotychczas pełnego monograficznego opracowania i w ogóle stanowi przedmiot analiz w zasadzie wyłącznie przy okazji omawiania instytucji biegłego w procesie karnym). W tym polu mieszczą się również rozważania leżące na styku procedur administracyjnej i karnej w przedmiocie funkcjonowania zasady informacji w obu tych postępowaniach. Tu także znajdziemy załączek późniejszych analiz Kandydatki dotyczących pokrzywdzonego w procesie karnym w postaci artykułu poświęconego podmiotom uprawnionym do złożenia wniosku o ściganie przestępstwa popełnionego na szkodę małoletniego; analizy te znalazły swoje ważne miejsce w rozprawie habilitacyjnej p. dr hab. Katarzyny Dudka, poświęconej skuteczności instrumentów ochrony praw pokrzywdzonego w postępowaniu przygotowawczym.

Wspomniana tu rozprawa, oparta o szerokie badania aktowe, stanowiła rzetelne i szerokie studium, której zadaniem była praktyczna weryfikacja przepisów prawa karnego procesowego regulujących sposób korzystania przez pokrzywdzonego z uprawnień w postępowaniu przygotowawczym. Rozprawę tę kończy Autorka zestawieniem wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*. Trzeba przyznać, że pomimo upływu 10 lat od daty ukazania się tej publikacji, wnioski te – zwłaszcza wobec niczym niepohamowanej „twórczości legislacyjnej” sprzed dosłownie kilku tygodni – nie straciły niczego ze swej aktualności. Kandydatka we wnioskach zwraca bowiem trafnie uwagę na to, że *nawet najlepiej skonstruowane przepisy nie spełnią roli [...], jeśli nie włoży się maksimum wysiłku w poczynienie usprawnień organizacyjnych oraz nie zmieni sposobu rekrutacji, kształcenia i egzekwowania dobrej pracy osób zatrudnionych w wymiarze sprawiedliwości i organach ścigania*, i dodaje, że *niezbędna jest zmiana nastawienia przedstawicieli organów wymiaru sprawiedliwości do samych pokrzywdzonych*. Warto tu chyba jedynie dodać, co pośrednio chyba także wynika z rozważań p. dr hab. Katarzyny Dudka, że bez uprzedniego zbadania sposobu funkcjonowania określonych przepisów w praktyce, nie powinno się dokonywać ich modyfikacji.

Dorobek Kandydatki sprzed uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego obejmuje jeszcze także kilka analiz odnoszących się do form i przebiegu postępowania karnego. W tej grupie publikacji znalazła się także interesująca analiza ówczesznie dopiero co wprowadzonej w życie instytucji uzupełnienia materiału dowodowego w trybie określonym (wówczas jeszcze obowiązującym) przepisem art. 397 KPK.

Jak wynika z dołączonego do wniosku zestawienia, przed uzyskaniem stopnia doktora habilitowanego Kandydatka uzyskała znaczący dorobek, obejmującym zwłaszcza dwie monografie i 24 artykuły.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego p. dr hab. Katarzyna Dudka nie ograniczyła w żadnej mierze swej aktywności naukowej, kontynuując dotychczasowe wątki i poszerzając swe zainteresowania o dodatkowe.

Tu niewątpliwie na czoło wysuwają się, choć nie jest to znacząco liczebna grupa, Jej zainteresowania w zakresie ochrony praw człowieka w procesie karnym. Istotne w tym jest to, że problematyka ochrony praw człowieka stanowi przedmiot zainteresowań Kandydatki na każdym etapie Jej rozwoju naukowego; zagadnieniom tym stara się nadać odpowiednią rangę przy każdej okazji, nawet wówczas, gdy wydaje się, iż konkretny przedmiot analiz nieznacznie jedynie odnosi się do problemu ochrony praw człowieka. W ten sposób wyraźnie akcentuje fakt, iż w procedurze karnej ochrona praw człowieka ma wiodące znaczenie, choć niewątpliwie Kandydatka ma także świadomość faktu, iż bez wątpienia dojść tu musi do wyważenia dwu interesów – potrzeby ochrony praw stron procesowych (w Jej przypadku przede wszystkim pokrzywdzonego) oraz potrzeby sprawnego i skutecznego zwalczania przestępczości.

Niezwykle obszerna jest część Jej dorobku poświęcona uprawnieniom i pozycji procesowej uczestników procesu karnego. Liczebnie jest to chyba najszerzej potraktowany temat, stanowiący ciąg dalszy wcześniejszych zainteresowań naukowych p. dr hab. Katarzyny Dudki. Przedmiotem Jej zainteresowań badawczych jest na tym polu bardzo wiele różnych zagadnień odnoszących się do uprawnień uczestników procesu karnego. Umiejętność rzeczowej i dogłębnej analizy poszczególnych problemów wiążących się z instytucją uczestników procesu karnego, dowodzi z pewnością tego, iż p. dr hab. Katarzyna Dudka świetnie porusza się po całym procesie karnym, poddając analizie poszczególne zagadnienia ze znanstwem najwyższej próby. Umiejętność stawiania tez badawczych i ich przekonującego rozwiązywania jest szczególnie widoczna na tym polu. Normy minimalne w zakresie ochrony praw ofiar przestępstwa, formy udziału w procesie karnym organizacji

społecznej, kwestia udziału w postępowaniu w sprawach nieletnich kobiet, które zawarły związek małżeński po ukończeniu 16 roku życia, problem trybu ścigania przestępstwa zgwałcenia, odpowiedzialność posiłkowa, problemy związane z wykonywaniem zawodu sędziego, czy prokuratora, dziennikarstwo śledcze, ingerencja prokuratora w sprawy ścigane z oskarżenia prywatnego, zasada kontradiktoryjności, odszkodowanie za niesłuszne skazanie i tymczasowe aresztowanie, obrona w procesie karnym, wykorzystanie w procesie karnym innych niż mediacja programów sprawiedliwości naprawczej – to pola z dużym sukcesem eksplorowane przez p. dr hab. Katarzynę Dudka.

Istotne miejsce w dorobku naukowym p. Katarzyny Dudka zajmują zagadnienia dotyczące relacji zachodzących pomiędzy prawem materialnym a prawem procesowym, czy w końcu stosunkowo rzadko poruszany w piśmiennictwie problem odpowiedzialności dyscyplinarnej osób wykonujących nie tylko zawody prawnicze – chodzi tu o odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli akademickich, notariuszy, służb mundurowych, czy adwokatów i radców prawnych.

Powyżej przedstawione zostało szerokie spektrum zainteresowań badawczych w polach wzajemnie się często przenikających. Dowodzi to umiejętności drażenia problemu i niepozostawiania żadnego z jego elementów bez ich analizy, każde bowiem zagadnienie jest przez Kandydatkę dogłębnie zbadane, każdemu poświęca odpowiednią uwagę.

W związku z wnioskiem p. dr hab. Katarzyny Dudka, niewątpliwie zwraca uwagę najświeższy przedmiot Jej zainteresowań - problematyka stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych w procesie karnym. Publikacja monografii poświęconej problematyce stosowania nieizolacyjnych środków zapobiegawczych poprzedzona została ukazaniem się w druku kilku artykułów, sygnalizujących nowe Jej zainteresowania. Ta interesująca i obszernie przedstawiająca zagadnienie stosowania środków zapobiegawczych nieizolacyjnych monografia spuentowana została wnioskami *de lege ferenda*, wśród których niewątpliwie na uwagę zasługuje propozycja zmiany przesłanek szczególnych stosowania zakazu opuszczania kraju, czy zmiana w zakresie konstrukcji niektórych nieizolacyjnych środków zapobiegawczych (część z tych środków Autorka zaproponowała skreślić, co niewątpliwie może się wydawać kontrowersyjne).

Powyżej przedstawiony jedynie w skrócie dorobek p.dr hab. Katarzyny Dudka jest obszerny i dotyczy bardzo wielu zagadnień nie tylko na gruncie procedury karnej, ale także innych dziedzin prawa. W każdym z problemów Autorka porusza się swobodnie, wykazując dogłębną znajomość zagadnień. Jak wynika z

przedstawionego przez nią autoreferatu, już obecnie planuje dalsze badania, a zwłaszcza udział w przygotowaniu niektórych zagadnień z zakresu procedury karnej w pracy zbiorowej *System Prawa Karnego Procesowego*. Biorąc pod uwagę Jej dotychczasową aktywność, zamierzenia te z pewnością zostaną zrealizowane.

Pani dr hab. Katarzyna Dudka wykazuje także niezwykle aktywność, gdy chodzi o udział (najczęściej z referatem) w konferencjach naukowych; ich wyliczenie jest rzeczywiście imponujące.

Dorobek naukowy p. dr hab. Katarzyny Dudka niewątpliwie ma charakter wiodący dla oceny zasadności przedstawionego przez p. dr hab. Katarzynę Dudka wniosku. Ważne znaczenie ma jednak także niewątpliwie Jej aktywność w zakresie kształcenia młodej kadry naukowej. Była promotorem trzech zakończonych już przewodów doktorskich, jest promotorem dwóch kolejnych otwartych już przewodów, a także była recenzentem w jednym przewodzie habilitacyjnym oraz czterech przewodach doktorskich. Istotne miejsce w tym zakresie zajmuje, przygotowany we współautorstwie (z p. Hanną Paluszkiewicz) podręcznik dla studentów *Postępowanie karne*. Jest to pierwszy na rynku wydawniczym podręcznik przedstawiający zmiany wprowadzone do procedury karnej nowelami wrześniową i lutową (niestety, ustawa z 11 marca tego roku istotnie zmieniła znaczenie dydaktyczne tego podręcznika). Jest także współautorką dwóch innych podręczników. Tu odnotować także należy Jej działalność popularyzatorską, co nie jest zbyt częste w dorobku doktryny prawa karnego procesowego.

Zadania naukowo-dydaktyczne to nie jedyne pole, jakim zajmują się pracownicy nauki. Pani dr hab. Katarzyna Dudka znaczną część swego czasu poświęciła także na rzecz tworzenia dobrego prawa opracowując, na zlecenie organów władzy publicznej, ekspertyzy dotyczące projektów aktów prawnych. Łącznie przygotowała 9 takich opinii, a równocześnie była członkiem różnych gremiów eksperckich, w których pracach wykorzystuje swoją wysoką wiedzę z zakresu szeroko pojętego prawa karnego.

Aktywność naukowa i ekspercka to nie jedyne pola działalności p. dr. hab. Katarzyny Dudka. Powierzano Jej pełnienie wielu ważnych funkcji na wydziale, na którym jest zatrudniona, jak również poza nim – była m.in. sekretarzem senackiej Komisji Dyscyplinarnej, Rzecznikiem Dyscyplinarnym dla Nauczycieli Akademickich, członkiem Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli Akademickich. Powierzane Jej funkcje zawsze wiązały się z przeświadczeniem, iż pełniła będzie te funkcje rzetelnie, ale przede wszystkim obiektywnie.

Wymaga podkreślenia także formalna strona wypowiedzi naukowych Kandydatki. Rzetelność, szacunek dla poglądów wyrażanych w doktrynie i orzecznictwie, to cechy, które należy wyraźnie odnotować.

Powyższe wywody potwierdzają przeświadczenie, iż wartość naukowa publikacji, kształcenie kadry naukowej, działalność ekspercka p. dr hab. Katarzyny Dudka potwierdzają przeświadczenie, iż Kandydatka jest wybitnym ekspertem z zakresu procedury karnej, a tym samym Jej wniosek w postępowaniu o nadanie Jej tytułu naukowego jest w pełni zasadny i zasługuje na uwzględnienie.

Powyższe zatem skłania mnie do wyrażenia z całą mocą poparcia dla wniosku o nadanie tytułu naukowego p. dr hab. profesorowi nadzwyczajnemu Katarzynie Dudka tytułu naukowego, bowiem spełnia ona wymagania, jakie określone zostały w art. 26 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1852 ze zm.), co uzasadnia dalsze kroki zmierzające do nadania Jej tytułu naukowego.

Katowice, dnia 12 kwietnia 2016 r.

/prof. dr hab. Kazimierz Zgryzek/